

UPPSALA
UNIVERSITET

Skolans textvärldar: form, funktion och innehåll för att utveckla textkompetens

Maria Westman

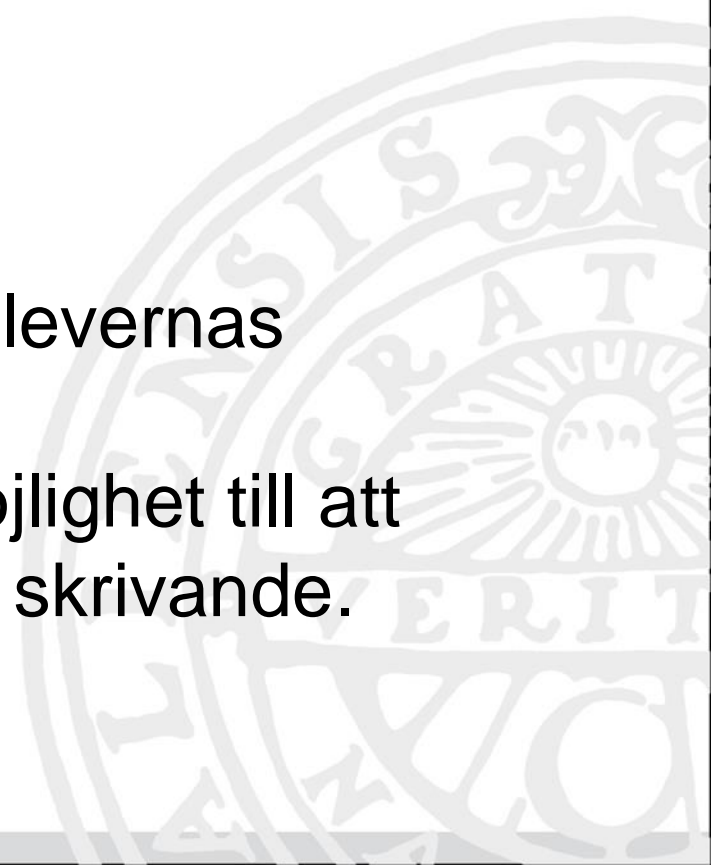
Docent i didaktik inriktning
svenska, Fil Dr i nordiska språk

Uppsala universitet

UPPSALA
UNIVERSITET

Skolans uppdrag:
att bredda, fylla på och vidga elevernas
textrepertoar
ge eleverna verktyg för och möjlighet till att
utveckla sitt skriftspråk och sitt skrivande.

UPPSALA
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

God skrivundervisning bygger på

Praktik

Teori

UPPSALA
UNIVERSITET

Text vardagsord

Text ett viktigt ämnesord för lärare.

Att ha goda kunskaper om texter och textbegrepp är viktigt för att på bästa sätt kunna göra didaktiskt övervägda val för att forma en genomtänkt och utvecklande skrivundervisning.

UPPSALA
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Texten visar skrivkompetens genom semiotiska medieringsresurser

- Bokstavskunskap
- Forma bokstäver
- Sammanljudning
- Skrivriktning
- Hålla sig på raden

UPPSALA
UNIVERSITET

Texten skapar mening multimodalt

» Jfr Kress och van Leuween

Texten visar genremedvetenhet

- Linjärt
- Kronologiskt
- Återberättande text

UPPSALA
UNIVERSITET

Texten visar elevens agency

Subjektspositioneringar

Så vad kan den här texten säga om skrivförmåga

Texten visar

- Grundläggande kompetens om semiotiska medieringar

- Genrekompetens

Och att skribenten kan

- Skapa mening med text genom att uttrycka olika modaliteter, multimodalt
- Använda text för att positionera sig som subjekt

GRUNDPELARE I GOD
SKRIVUNDER-
VISNING

Ett funktionellt perspektiv på text

- En text har som uppgift att säga något, att kommunicera, på ett bestämt sätt.
- Texten ska realisera en specifik kommunikativ funktion
- Texten blir ett *medel* för att uttrycka, eller kommunicera, något.
- Textens kommunikativa mål eller *syfte*: Texten ska säga något som bestämts på förhand
- Texter som *intentionella*

Texters form och funktion

- Textens form blir ett medel att uppnå funktionen.
- Formen bestäms av funktionen, och får en underordnad roll i förhållande till funktionen.
- Formen är viktig, men som ett sätt att uppnå textens funktion.
- Textens form avgör inte alltid vilken typ av text man har framför sig.

Skrivandet meningsskapande

- Att skapa mening med text innebär att skrivandet uppfyller sitt kommunikativa syfte eller sin funktion.
- Ett meningsfullt skrivande, eller att skapa mening med text, betyder då att eleven har redskap för och förmåga att uttrycka olika kommunikativa syften i olika sammanhang och i olika sorters texter.

Konsekvenser för skrivundervisningen

- Att funktionen påverkar texters form får alltså konsekvenser för skrivundervisningen. Det påverkar bland annat var undervisningen tar sin början: i formen eller i funktionen. Utifrån en funktionell textsyn börjar undervisningen i intentionen, eller syftet.
- Därifrån måste skribenten *välja* på vilket sätt texten ska utformas.

UPPSALA
UNIVERSITET

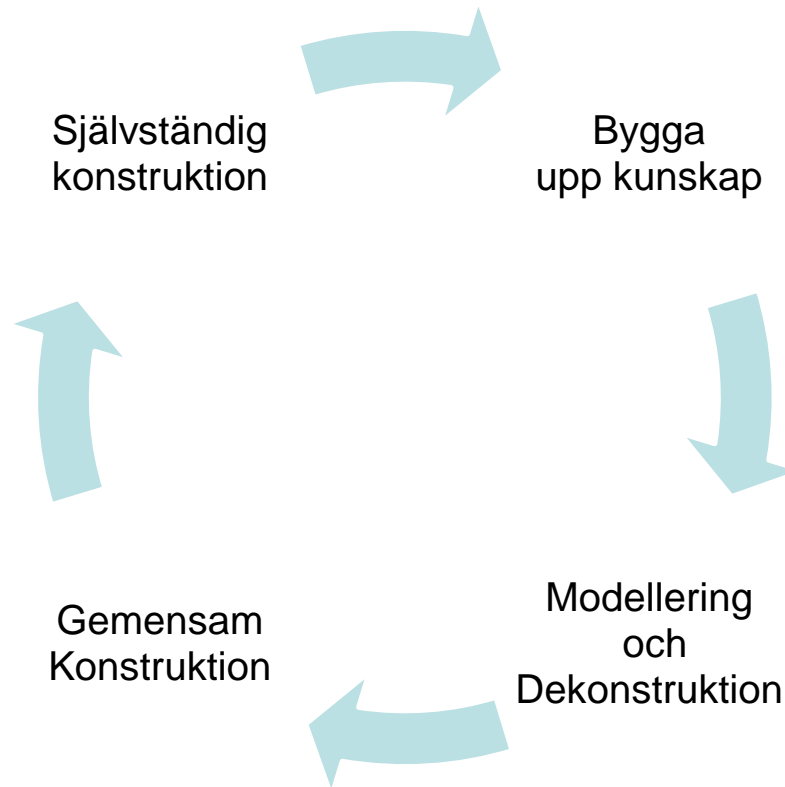
Texter i ett genreperspektiv

- teoretiskt på tre ben där en teori om lärande och en pedagogisk undervisningscykel i flera steg samhandlar med och bygger på en språklig teori.
- olika typer av texter har speciella syften, en bestämd struktur och utmärkande språkliga drag
- ”skolgenrer”, berättelser, återberättelser/återgivanden, beskrivningar, förklaringar, instruktioner eller ställningstaganden.

UPPSALA
UNIVERSITET

Teacher-learning circle cirkelmodellen

Beskrivande genren

Klassificering

Beskrivningar

UPPSALA
UNIVERSITET

Berättande genre

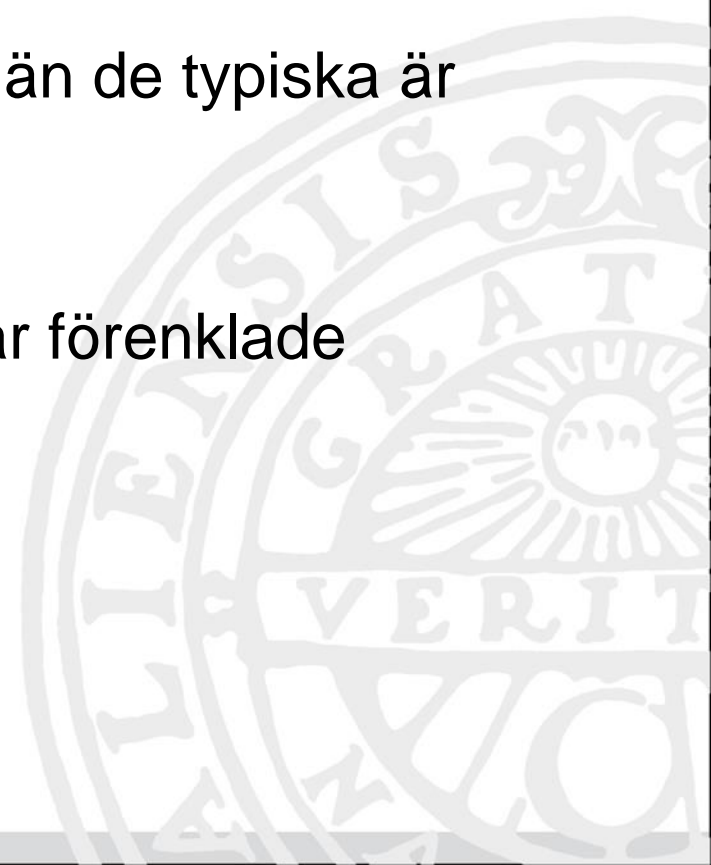

- Att bygga upp texter utifrån språkliga och formella mönster kan göra elever medvetna om hur texter kan se ut fungerar då som stöd för skrivandet.
- Skolgenrer som mönster utgör blir en hjälp och stötta för många elever,
- Explicitgörandet, en av genrepedagogikens tydligaste fördelar.

Men...

- texter ser inte alltid ut som förväntat.
- att texter används i ett annat syfte än de typiska är vanligt.
- Genrepedagogikens textmönster är förenklade exempel.

UPPSALA
UNIVERSITET

[...]

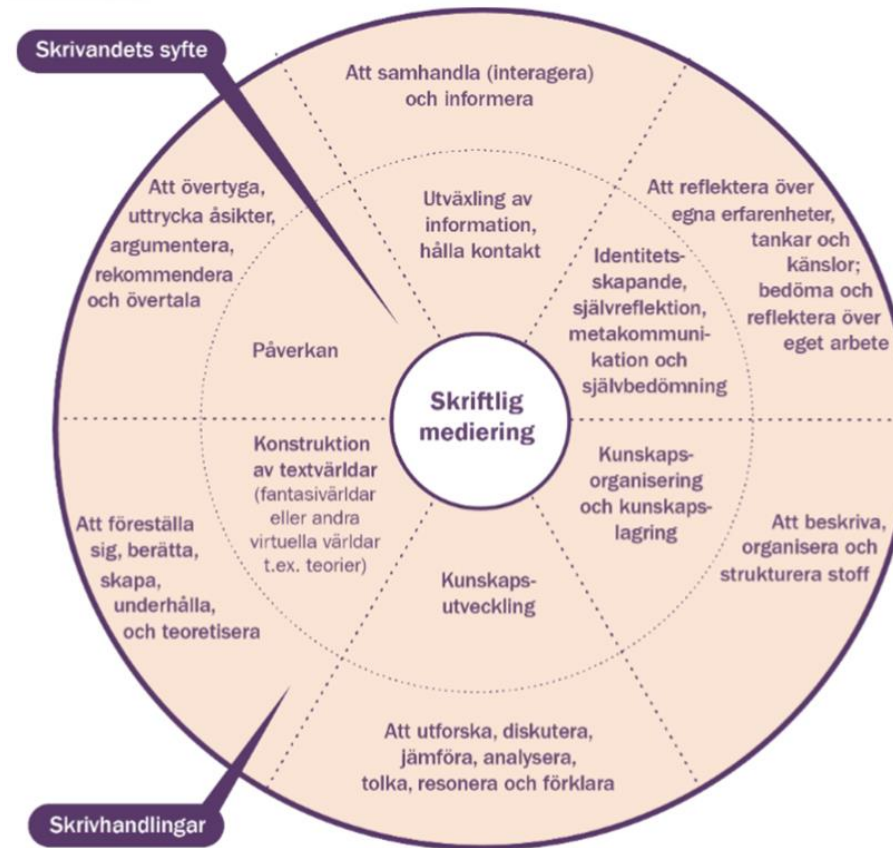
UPPSALA
UNIVERSITET

Alternativ

Skrivhjulet : skrivsyften och skrivhandlingar

En hare skröt en gång för sköldpaddan över sina snabba fötter och hånade henne för att hon var så långsam.

- "Skryt lagom du", sa sköldpaddan, "jag skall gärna springa i kapp med dig, om du vill."

- "Ja, det kan du försöka", sade haren gapskrattande.

Därför kom de överens om målet och startade tävlingen samtidigt. Haren gav sig iväg med långa skutt över marken, och med sina starka bakben fick han sådan fart, men när han var så gott som framme, tänkte han att det var då icke mödan värt att anstränga sig för mycket, sköldpaddan hann icke fram på länge i alla fall. Så han lade sig att sova vid väggkanten.

Men sköldpaddan gick oförtrutet vidare utan minsta rast och när haren vaknade, fick han helt snopen se sköldpaddan redan stå framme vid målet.

- "Sakta kommer också fram, som du ser", sa hon försmädligt.

- Koncentration och ihärdighet ger

framgång

UPPSALA
UNIVERSITET

Jul-lov

Jag har åkt skridskor.

Jag har lekt med min lillebror.

Jag har fått jul klappar.

Jag har kollat på raketer.

Jag har kollat på tv.

UPPSALA
UNIVERSITET

Hur du gör spelar roll

Börja i intentionen, syftet med texten.

Vad ska texten vara till för?

Välj teori och planera utifrån det.

UPPSALA
UNIVERSITET

Multimodalitet

- Fler modaliteter ger fler uttrycksmöjligheter
- Resurs för meningsskapande
- Vidgat textbegrepp

UPPSALA
UNIVERSITET

Bild och text samspelar

UPPSALA
UNIVERSITET

Skriva för hand eller digitalt?

Tidig skrivande på dator
visar:

Vidgad genrerepertoar

Fler genrer och
hybridgenrer

UPPSALA
UNIVERSITET

Innehåll

- Ju mer du vet om "ämnet" desto bättre texter skriver du!
- Grunden för skrivandet är bred kunskapsbas

UPPSALA
UNIVERSITET

Elevens röst i texten

Agency/röst– handlingsberedskap – vem är jag

- Den objektiva berättarrösten
- Den god eleven/barnet

UPPSALA
UNIVERSITET

Hur kan det se ut i läromedel?

UPPSALA
UNIVERSITET

Så, vad är då skrivförmåga?

- Skrivförmåga kan förklaras på olika sätt.
- Teoretiska utgångspunkten sätter ramarna för hur begrepp kan förstås.
- Skrivförmåga en vidgad kompetens där kunskaper om språk, text och kontext samverkar.
- Svensklärare behöver omfattande kunskaper för att kunna hjälpa eleverna till språk- och skrivutveckling.
- Fantasi, intresse och glädje men också grit är viktiga egenskaper i att utveckla skrivförmåga!

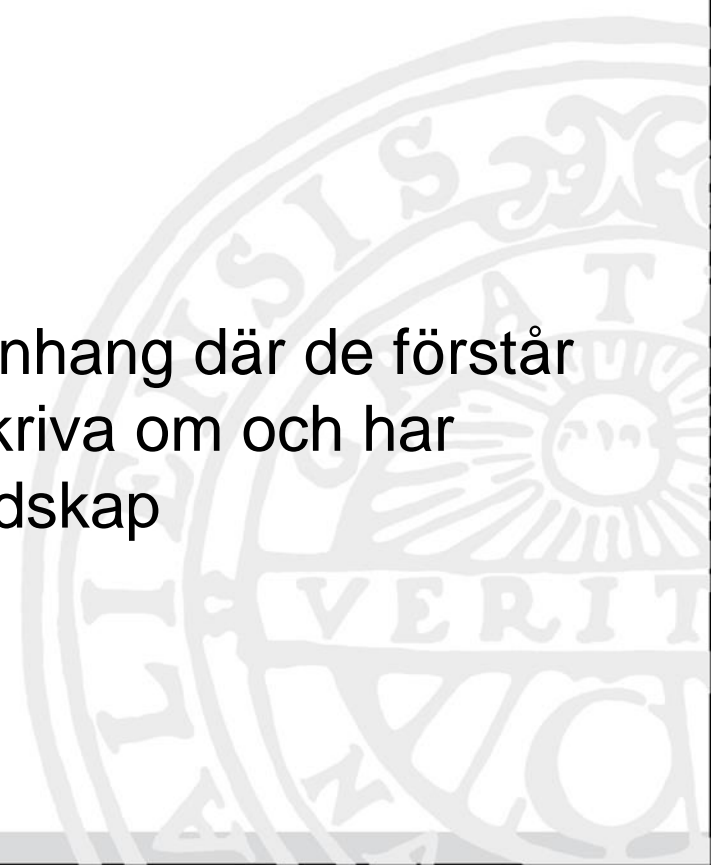
UPPSALA
UNIVERSITET

och god skrivundervisning

Arbeta med

- Form
- Funktion
- Innehåll

Låt eleverna skriva i genuina sammanhang där de förstår vitsen med att skriva, har något att skriva om och har tillgång till både in- och utkodningsredskap

UPPSALA
UNIVERSITET

Tack för er uppmärksamhet

Kontakt:

Maria.Westman@edu.uu.se

